

УКРАЇНА В РАМКАХ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Анотація. Здійснено аналіз сучасної позиції України в міжнародній торгівлі, проаналізовано обсяги експорту та імпорту товарів та послуг з 2011 року до січня 2013 року, визначено основні країни-партнери в експорті та імпорті товарів і послуг.

Аннотация. Сделан анализ современной позиции Украины в международной торговле, проанализированы объемы экспорта и импорта товаров и услуг с 2011 года по январь 2013 года, определены основные страны-партнеры в экспорте и импорте товаров и услуг.

Annotation. The current position of Ukraine in international trade was analysed. Export and import volumes of goods and services from 2011 to January of 2013 were studied, the main partner countries in the export and import of goods and services were identified.

Ключові слова: міжнародна торгівля, імпорт, експорт товарів та послуг, зовнішня та внутрішня торгівля, інвестиції.

Важливе значення міжнародної торгівлі для країни важко недооцінити, адже споконвіку кожна країна намагалася розширити свої торговельні шляхи, налагодити зв'язки з іншими країнами за рахунок підписання різних угод і договорів, а завдяки цьому зайняти вигідну позицію на міжнародному рівні.

Своє важливе значення міжнародна торгівля не втратила й у наші часи, адже без неї не може обійтися майже кожна країна світу. Завдяки злагодженій зовнішній політиці розвивається національна економіка, виходить на новий рівень виробництво завдяки запозиченим новим технологіям; також міжнародна торгівля дає змогу реалізувати товар, який є у країні в надлишку та не поглинається внутрішнім ринком, та навпаки отримати товари та послуги, які є в дефіциті; раціонально використовувати світові ресурси та розширювати власну матеріально-ресурсну базу.

Україна ще досить молода держава і тільки робить перші кроки до входження в систему світогосподарських зв'язків, тому для неї питання міжнародної торгівлі є досить актуальним. Ось чому цим питанням займаються такі українські вчені та економісти, як: Є. Канищенко, Дудченко М. А., Заблоцька Р. О., Ростов Є. Ф., Кирієнко М. М. та ін.

Україна є експортером товарів і послуг до великої кількості країн, як до Європи, так і до віддалених країн, таких, як: Америка, Австралія, країн Сходу та ін. За даними Державної служби статистики України зовнішньоторговельні операції проводились з партнерами із 215 країнами світу в 2012 році і з 180 країнами світу лише за січень 2013 року [1 – 3].

Не можна не погодитися, що Україна має великий потенціал в експортних можливостях, бо має значну сировинну базу, багаті родовища корисних копалин, вдале географічне положення, відносно розвинену промисловість, також вона володіє потенціалом у розвитку науки та техніки, але не має коштів на його подальший розвиток. Аналізуючи дані зовнішньої торгівлі України товарами за 2012 рік, можна зазначити, що обсяги експорту товарів до країн СНД становили 36,8 % від загального обсягу експорту: Азії – 25,7 %, Європи – 25,3 %, у тому числі до країн Європейського Союзу – 24,8 %, Африки – 8,2 %, Америки – 3,8 %, Австралії та Океанії – 0,1 %.

Дивлячись на рис. 1, 2 [1, с. 25] та аналізуючи дані з обсягу експорту товарів, можна виділити основні країни, до яких здійснювався експорт та основні товари експорту. Таким чином, найсуттєвіші експортні поставки здійснювались до Російської Федерації – 25,6 % від загального обсягу експорту (залізничні локомотиви, чорні метали, механічні машини), Туреччини – 5,4 % (чорні метали, жири та олії тваринного або рослинного походження, добрива), Єгипту – 4,2 % (зернові культури, чорні метали, жири та олії тваринного або рослинного походження), Польщі – 3,7 % (чорні метали, руди, шлак і зола, насіння і плоди олійних рослин), Італії (чорні метали, насіння і плоди олійних рослин, зернові культури) та Казахстану (залізничні локомотиви, вироби з чорних металів, механічні машини) – по 3,6 %, Індії – 3,3 % (жири та олії тваринного або рослинного походження, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, добрива).

Основні країни-партнери в експорті товарів за 2011 рік

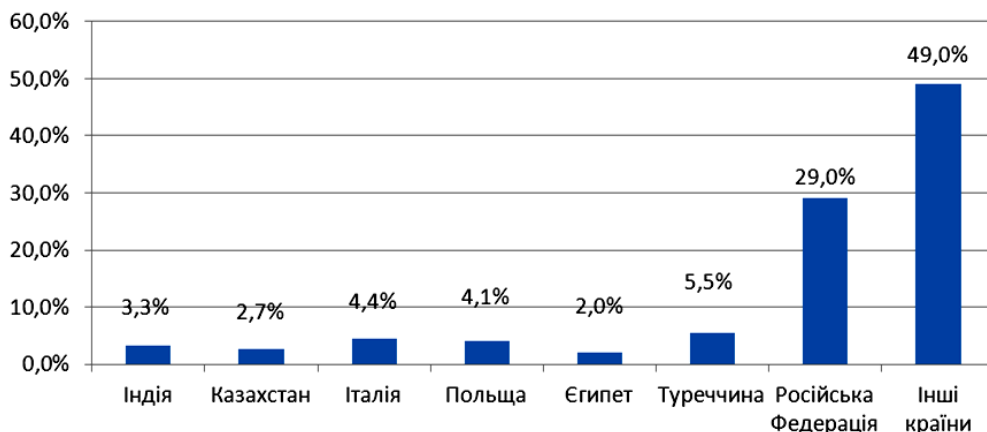

Рис. 1. Основні країни-партнери в експорті товарів за 2011 р. [1, с. 25]

Рис. 2. Основні країни-партнери в експорті товарів за 2012 р. [1, с. 25]

Слід зазначити, що продукція агропродовольчого комплексу, який включає в себе сільське господарство і харчову промисловість, займає вагомe місце у вітчизняному експорті. Порівнюючи з даними 2009 року, загальна сума торгівлі становила 45 400 млн дол. [4, с. 55], у 2012 загальна сума збільшилась до 68 809 млн дол. [1, с. 9].

Також варто зазначити, що обмежений асортимент є слабкою стороною структури експорту продукції агропродовольчого комплексу. Для детальнішого аналізу було порівняно структуру експорту агропродовольчої продукції з трьома країнами – США, Нідерландами і Францією, які займають перші позиції на світовому ринку і, на відміну від України, мають додатне торговельне сальдо. У цілому асортимент експортної продукції США представлений 357 видами, у Нідерландах – 381, у Франції – 384, в Україні – 231. Якщо порівняти Нідерланди й Україну, то асортимент продукції Нідерландів буде вражаючим, бо вони використовують майже все – від картоплі до харчових відходів. Так, у Нідерландах перші десять головних видів експортної продукції займають 40 %, то в Україні більше 75 % [4, с. 58].

Отже, загалом Україна має більш-менш позитивні тенденції в експорті товарів на міжнародному ринку, при сприятливих умовах крок за кроком Україна зможе наздогнати рівень розвинутих країн.

Але ж Україна експортує не тільки товари, тому потрібно звернути увагу на невід'ємну ланку міжнародної торгівлі – на торгівлю послугами.

За 2012 рік обсяг експорту послуг становив 13 527,6 млн дол. США і відносно відповідного періоду минулого року складав 98,1 %, обсяг імпорту становив 6706,3 млн дол. і зріс на 7,6 %. Позитивне сальдо становило 6 821,3 млн дол. (за 2011 рік – відповідно 7 557 млн дол.), що на відміну від експорту, де за 2012 рік від'ємне сальдо становило – 15 848,3 млн дол. Такий важливий внесок у формуванні позитивного сальдо зробили такі види послуг: транспорту (позитивне сальдо 3 247,3 млн дол.), морського (1 040,8 млн дол.), залізничного (945,1 млн дол.), повітряного (872,1 млн дол.), різні ділові, професійні та технічні послуги (821,3 млн дол.), допоміжні транспортні (510,2 млн дол.) та комп'ютерні (497,8 млн дол.) послуги.

Згідно з даними Державної служби статистики України зовнішньоторговельні операції послугами проводились з 230 країнами світу. Також структура українського експорту послуг протягом тривалого часу залишалася незмінною, і за 2012 р. найбільші обсяги припадали на транспортні послуги, які займали 63 % від загального обсягу експорту (за рахунок наданих послуг трубопровідного та залізничного транспорту) та різні ділові, професійні та технічні послуги –

14 % (за рахунок обсягів у галузі сільського господарства, видобутку корисних копалин, переробки продукції на місцях).

Слід зазначити, що експорт транспортних послуг може бути чи не найбільш прибутковим у сучасному світі. Таким чином, транспортні послуги України можна довести до рівня розвинутих країн при належному фінансуванні, ефективному управлінні і сприянні на національному рівні. Оскільки велику частину фінансування складають інвестиції інших країн в Україну, то для покращення рівня якості транспортних послуг є більше можливостей, аніж для покращення рівня якості продукції, тому що в цю галузь торгівлі Україна потребує більших інвестицій [2, с. 17]. Також можна зазначити, що залучення інвестиційних ресурсів до України має позитивний вплив на її економіку, вони сприяють входженню в систему світового економічного господарства та формуванню власної ринкової інфраструктури. Однією із переваг України в питанні розвитку транспортних послуг є її географічне положення, тому при вдалому використанні наша країна має непогані перспективи, щоб зайняти провідні позиції у сфері експорту транспортних послуг [5, с. 14]. Якщо дослідити можливості експорту транспортних послуг, то можна виділити потенціал розвитку залізничного транспорту. Мережа українських залізничних доріг займає одну із домінуючих позицій у СНД. Слід відзначити, що в наш час потреба інтеграції залізничної системи до європейської стає більш актуальною.

Згідно з даними Державної служби статистики України, за 2011 – 2012 роки щоквартально зростали обсяги наданих комп'ютерних послуг, зокрема послуги, пов'язані зі створенням програмного забезпечення та послуги з оброблення даних. У звітному році відносно попереднього обсяги комп'ютерних послуг збільшилися на 262,2 млн дол. (на 49,3 %). Також спостерігалось зростання обсягів експорту допоміжних транспортних – на 118 млн дол. (на 22,3 %) та послуг з подорожей – на 116,7 млн дол. (на 25,6 %) (рис. 3).

Одночасно скоротилися обсяги послуг трубопровідного транспорту – на 506,8 млн дол. (на 13,5 %), залізничного – на 195,8 млн дол. (на 11 %), фінансових послуг – на 64 млн дол. (на 20,5 %) та послуг з ремонту – на 50,6 млн дол. (на 8,2 %). Основною країною-партнером в експорті послуг залишається Російська Федерація, на яку припадає 5 365,4 млн дол. (39,7 % від загального обсягу експорту).

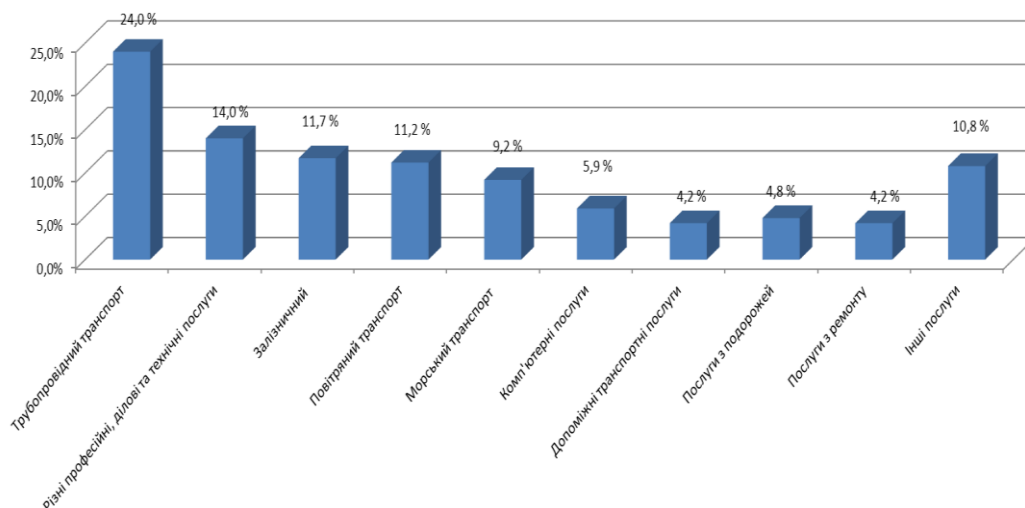

Рис.3. Структура експорту послуг [6, с.13].

Попередньо було проаналізовано експорт України, але ж й імпорт відіграє важливу роль у міжнародній торгівлі. У загальному обсязі імпорту України за 2012 рік найбільші надходження здійснювались з Російської Федерації – 32,4 % (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, механічні машини, чорні метали), Китаю – 9,3 % (електричні та механічні машини, взуття), Німеччини – 8 % (механічні машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного, фармацевтична продукція), Білорусі – 6 % (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, засоби наземного транспорту, крім залізничного, добрива), Польщі – 4,2 % (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, пластмаси, полімерні матеріали, папір та картон), США – 3,4 % (палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки, механічні машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного) та Італії – 2,6 % (механічні та електричні машини, пластмаси, полімерні матеріали). Збільшились імпорتنі поставки з Китаю – на 26 %, Білорусі на 20,3 %, США та Польщі – на 12,1 %, Італії – на 11,4 %. Поставки з Російської Федерації зменшились на 5,9 % (рис. 4).

Проаналізувавши дані з обсягу імпорту товарів, можна виділити основні товари, на які припадає більший відсоток імпортованої продукції. Таким чином, це мінеральні продукти, які склали обсягу імпорту товарів за січень 2013 року, на поставки механічних та електричних машин припадало – 14,1 %, продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 8,5 %, засобів наземного транспорту, літальних апаратів, плавучих засобів – 6,3 %, недорогоцінних металів та виробів з них – 5,7 % та ін.

Основні країни-партнери в імпорті товарів

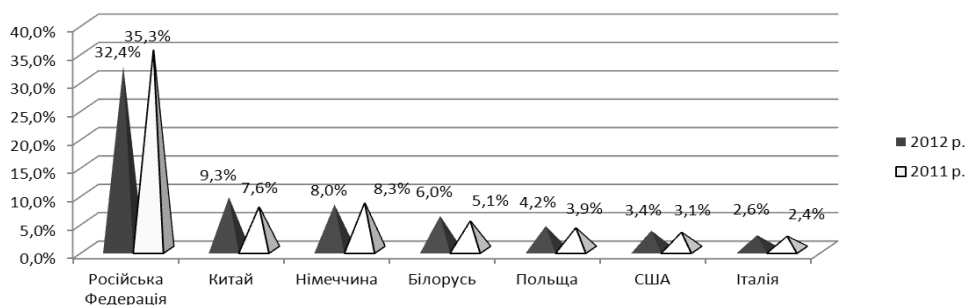

Рис. 4. Основні країни-партнери в імпорті товарів [1, с.13]

Структура імпорту послуг залишається незмінною протягом останніх років. Найбільшу частку в загальному обсязі імпорту послуг за 2012 р. склали транспортні послуги – 25 % (за рахунок одержання послуг повітряного та залізничного транспорту), різні ділові, професійні та технічні – 16 % (за рахунок обсягів імпорту юридичних, бухгалтерських та інших послуг, послуг у галузі сільського господарства, видобутку корисних копалин та переробки продукції на місцях), фінансові – 14,1 %, державні послуги, які не віднесені до інших категорій – 9,2 % та послуги з подорожей – 8,5 % (рис. 5).

Та основними країнами, до яких здійснювався імпорт послуг, були Російська Федерація, Кіпр, Велика Британія, Німеччина, США, Швейцарія, Австрія, Бельгія, Віргінські Острови (Британія), Франція, Польща та Туреччина.

Рис. 5. Структура імпорту послуг [6, с. 13]

Отже, здійснивши аналіз сучасної позиції України у міжнародній торгівлі, проаналізувавши обсяги експорту та імпорту товарів та послуг з 2011 року до січня 2013 року, можна зробити висновок, що Україна є повноправним учасником ринку товарів та послуг. Також слід зазначити, що Україна, хоч і ще і молода держава, але на даному етапі вона має достатні потенціал, щоб зайняти гідну позицію в економічному просторі.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Осауленко О. Г. Експрес-випуск. Зовнішня торгівля України товарами за 2012 рік № 08.2-27/16 [Електронний ресурс] / О. Г. Осауленко. – Режим доступу www.ukrstat.gov.ua. 2. Бережна І. Ю. Інвестиційна діяльність України в контексті інтеграційних та глобалізаційних процесів [Текст] / І. Ю. Бережна // *Фінансові ринки і цінні бумажі*. – 2011. – № 6. – С. 16–23. 3. Осауленко О. Г. Експрес-випуск. Зовнішня торгівля України товарами за січень 2013 року № 08.2-27/36 [Електронний ресурс] / О. Г. Осауленко. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. 4. Нелеп В. Оцінка експортних можливостей агропродовольчого комплексу України [Текст] / В. Нелеп // *Економіка України*. – № 9. – 2011. – С. 54–63. 5. Степанов В. В. Перспективи нарощування українського експорту транспортних послуг [Текст] / В. В. Степанов // *Економіка фінанси і право*. – 2011. – № 3. – С. 14–17. 6. Осауленко О. Г. Експрес-випуск. Зовнішня торгівля України послугами за 2012 рік № 08.3-22/85 [Електронний ресурс] / О. Г. Осауленко. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.